

Atf / Citation

YILMAZ, G. (2026). "Mitolojiden Geleneğe: Tatar Folklorunda Karga". *Gazi Türkiyat*, 38: 131-145.

Geliş / Submitted 09.01.2026

Kabul / Accepted 16.03.2026

DOI 10.65007/gaziturkiyat.1859705

MİTOLOJİDEN GELENEĞE: TATAR FOLKLORUNDA KARGA

From Mythology to Tradition: The Crow in Tatar Folklore

Gülşah YILMAZ*

Öz

Türk Dünyasında kuşlar; mitolojide, folklorunda, çağdaş edebiyatta ve dolayısıyla kültürde genellikle pozitif sembolizme sahiptir. Bu durum, karga özelinde Türk kültüründe değişken bir anlam izlenimi sunar. Başlangıçta kutsal sayılmasına rağmen karganın zamanla pozitif algısının yanında negatif algı da kazandığı gözlemlenir. Karga, tarihî dönemlerde kurtarıcı, yardımcı, tanrının elçisi rolleriyle karşımıza çıkarken zamanla uğursuzluk ve talihsizlik sembolü olarak algılanmaya başlanmıştır. Kazan Tatar folklorunda da sahip olduğu anlam zenginliği bakımından karganın dikkat çeken kuş türlerinden olduğu görülmektedir. Makalede, Tatar Türklerinin dünyayı algılayışını yansıtan atasözü, deyim gibi folklor ürünleriyle birlikte Karga Bütkası geleneği incelenmiş ve karganın toplum hayatında inanç ve kültür temelindeki karşılıkları ortaya çıkarılmıştır. İklimsel çeşitli ipuçları vermesi veya fiziksel niteliklerini işaret eden kültürel ürünler, karganın Tatar Türklerinin yaşadıkları coğrafyanın bir parçası olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda karganın mitolojideki yeri ve bunun kültüre yansımalarıyla birlikte anlamsal dönüşümü üzerinde durulmuştur. Bu çalışma, Tatar halk inançlarında karganın mitolojik bir kurtarıcıdan (Tanrı'nın elçisi) kültürel bir tabuya (uğursuzluk sembolü) dönüşümünü semiyotik bir düzlemde incelemektedir. Sonuç olarak tarih süreci içerisinde olumsuz algı kazanan karganın olumlu algısının da devam ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karga Bütkası (lapası), karga, folklor, Kazan Tatar, gelenek, hayvanlar.

Abstract

In the Turkic World, birds generally possess positive symbolism in mythology, folklore, contemporary literature, and, consequently, within the broader culture. However, the case of the crow presents a variable semantic trajectory within this context. Despite initially being regarded as sacred, the crow is observed to have gradually acquired negative perceptions alongside its earlier positive associations. While the crow appeared in historical periods in the roles of savior, helper, and messenger of God, over time it came to be perceived as a symbol of misfortune and bad luck. In Kazan Tatar folklore specifically, the crow stands out as a noteworthy bird species due to its rich semantic diversity. This article examines the "Crow Porridge" (Karga Bütkası) tradition alongside folklore products such as proverbs and idioms that reflect the Tatar

* Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Afyon/TÜRKİYE. gulsahyilmaz4048@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0940-9411

Turks' worldview, revealing the crow's significance within the foundations of belief and culture in social life. Cultural artifacts referencing climatic indicators or physical characteristics demonstrate that the crow is an intrinsic part of the geography inhabited by the Tatar Turks. Furthermore, the study focuses on the crow's place in mythology, its semantic transformation, and its reflections in culture. Specifically, this study analyzes the crow's transformation in Tatar folk beliefs from a mythological savior (messenger of God) to a cultural taboo (symbol of misfortune) from a semiotic perspective. Consequently, it is determined that despite the negative perception acquired throughout history, the positive perception of the crow continues to persist.

Keywords: Crow Porridge (Karga Bütka), crow, folklore, Kazan Tatar, tradition, animal.

GİRİŞ

Geçmişte insanların doğayla daima ilişki içerisinde oldukları açıktır. Doğanın önemli unsurlarından olan hayvanlarla sürekli bir arada olmaları bunun bir göstergesidir. Hayvanlar, insanlara yaşantılarında fayda sağlamaları, doğadaki konumları, görünüşleri vb. özellikleri vasıtasıyla kültürde olumlu veya olumsuz algılara sahip olmuşlardır (Yılmaz 2022: 354). İnsanların doğayla olan bağının sembollerinden biri de kuşlardır. Türk kültüründe geçmişten günümüze kişi ve yer adlarında sıklıkla karşımıza çıkan kuşlar, aynı zamanda Türk boylarının ongunları arasında da yer almaktadır. Ongun (töz) sayılan kuş, o boyun manevi koruyucusudur. "Kartal, şahin, atmaca, doğan gibi kuşlar, Türk mitolojisinde türeyişle ilgili önemli simgesel hayvanlardır. Bunlar kendilerinden türenildiğine inanılan bir hayvan-ata ya da hayvan-anadır. Bu nedenle bu avcı kuşlar aynı zamanda birer tözdür." (Çoruhlu 2002: 111). Yakut Türkleri, kuğu, kaz, karga, atmaca, kartal ve turnayı kutsal saymışlar ve bu kuşların etini yemeyi yasaklamışlardır (Ögel 2025a: 36-37). Örneğin, "Turnanın Türklerde Gök Tanrı anlayışı dışındaki ilâhlardan biri olarak hikmet sahibi ruhu temsil ettiği kabul edilmektedir." (Beşen Delice 2022: 431). Kırgız Türklerine bakıldığında da Kırgız kabilelerinden birinin atasının en küçük kızının bir şekilde rüyasında gördüğü bir avcı doğan kuşundan gebe kaldığı söylenir. Bu kabilenin reislerinin bu küçük kadının, dolayısıyla avcı doğanın soyundan türediklerine inanılmıştır (Ögel 2025a: 654). Türk mitolojisinde tanrının elçisi, tanrının habercisi, devlet kuşu gibi niteliklerle karşımıza çıkan kuşlar, yaratılış destanlarında da önemli bir yere sahiptir. Örneğin, Yenisey yaratılış destanına bakıldığında, hiçbir şey yokken sadece büyük bir denizin olduğu ve bir de Şaman'ın (Yeniseyliler Şaman'ı tanrı yerine koyuyorlar) olduğu görülür. Şamanın denizin üstünde, kuğular, kırmızı boyunlu kutup balıkçı kuşları vb. birçok su kuşuyla uçtuğu, onun arkadaşlarının da halkının da su kuşları olduğu belirtilmiştir. Nihayetinde denizin dibinden toprak çıkarma görevi de balıkçılara verilmiştir (Ögel 2025a: 508). Bu örnek Şamanizm'de de kuşların önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Yakut Türklerinin inanışlarında şamanların bir kartal tarafından yeryüzüne getirildiği inancı mevcuttur (Ögel 2025a: 656). Yakutlara göre yerle göğü birbirine bağlayan Dünya Ağacının zirvesine yuva kuran iki başlı bir kartalın görevi gökleri korumaktır (Beydilli 2004: 27). Ayrıca yine Yakut Türklerinde kadınların çocuk sahibi olmadıklarında çocuk vermesi

için kartala dua ettikleri bilinmektedir (Beydilli 2004: 115). Yırtıcı olmayan kuşlara dikkat yöneltildiğinde bıldırcının yiğitliği, sülünün güzelliği ve iyi şanslı, saksağanın iyi haberi, turnanın ölümsüzlüğü ve uzun ömrü, ördeğin (Budist devirde) mutluluk ve refahı, tavus kuşunun güzellik, itibar ve şerefi, güvercinin uzun hayatı, kazın erkekliği, evliliği ve başarıyı altın ya da kırmızı karganın güneşi, kara karganın şeytanı ve kötülüğü simgelediği görülmektedir (Çoruhlu 2002: 152-153). Türklerin en uzun destanı olan Manas destanında da torgay (turgay); keklik, bir turna cinsi, toy, kartal, doğan ve alaca karga, saksağan, güvercin, kaz, ördek, doğan, beyaz atmaca ve atmaca gibi kuş türleri yer almaktadır (Yıldız 1995: 221-223). Söz konusu kuşlardan usta bir avcı olan atmacanın bu özelliğinin Manas'ın savaşındaki hızı çevikliği ve ustalığı ile benzerlik göstermesinden ve Eski Türklerde bu tarz yırtıcı kuşların beylerin sembolü olmasından dolayı atmaca, Manas'ın epiteti olarak kullanılmıştır. Manas'ın epiteti olarak kullanılan diğer hayvan şahin (Şumkar/Barçın) de yine Manas'ın çevikliği ve saldırıdaki maharetini ön plana çıkarmaktadır (Useev t.y.: 447-448). Tüm bu örneklerden anlaşıldığı üzere yırtıcı kuşlar kudretli görünüşleri, fiziksel güçleri, avcılıktaki maharetleri ve elbette çok yüksek irtifalarda uçabilmeleriyle insanların inanç sistemlerinde ve yeryüzünde saygı duydukları kavramların simgesi olmuşlardır. Yırtıcı olmayan kuşlara ise renkleri, fiziksel yapıları, yaşam şekilleri ve doğada oynadıkları çeşitli rollere göre kutsiyet atfedilmiştir.

Türk anlatıları incelendiğinde kuşlar don değiştirme motifiyle de karşımıza çıkmaktadır. Ögel, leylek, karga, saksağan, atmaca, güvercin, bıldırcın, ağaçkakan vb. kuş donuna girme ile ilgili örnekleri Türk Mitolojisi kitabının 2. cildinde vermiştir (2025b: 697-701). Kuzey-Türk masallarında hainlik ve kıskançlık sembolü olarak görülen karganın Anadolu'da da pek hoş karşılanmadığı Ögel'in, Kuzey masallarından verdiği örnekte anlaşılmaktadır: "Gün Han, halkına kızar. Kendi halkının hepsini, karga ve saksağan donuna sokar... Zaten halk, Gün Han'ın Kara-Han ile olan savaşında saksağan donuna girmişti." (2025b: 698).

TÜRK DÜNYASINDA KÜLTÜREL VE MİTOLOJİK BAĞLAMDA KARGA

Siyah tüyleri, zekâları ve uzun ömürleriyle doğanın dikkat çekici unsurlarından biri olan karga Türk kültürü ve mitolojisinde yer tutan hayvanlardan biridir. Türkçe Sözlük'te "Kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuş (corvus)" (2005: 1085), Tatar Türkçesinin Anlatmalı Sözlüğü'nde "Kuzgungiller ailesinden parlak siyah veya mor-siyah tüyleri olan orta büyüklükte bir kuş." (Maḥmutüva vd. 1979: 58) ifadeleri ile tanımlanmaktadır. Karga kelimesinin etimolojisi ise Tatar Türkçesinin Etimolojik Sözlüğü'nde "kar"ın ses taklidini bildirdiği, -gay, -kay (-ga, -ka) ibarelerinin çoğunlukla "karçıga (atmaca), turgay (tarla kuşu) vb. kuş isimlendirmelerinde görüldüğü" ve kargaların isimlendirilmesinin tüm dillerde k, g ve r seslerini içerdiği (bk. Rusça graç, Almanca Krähe, İngilizce crow,

Latince *corvus* vb.) ifade edilmektedir (Eh̄metyanüv 2015: 371). Türk lehçelerine baktığımızda da bu husus desteklenmektedir. TT karga, TatKT qarğa (Öner 2015: 272), BşkT qarğa (Özşahin 2017: 331), KzkT qarğa (Janabekova 2011: 364-364), KrgT qarğa (Yuhadin 2011: 408), AzT qarğa (Altaylı 1994: 461), TkmT. garga (Kyýasowa vd. 2016: 408), ÖzbT. qarğa (Marufâv 1981: 558).

Tarihî ve kültürel kaynaklara bakıldığında karganın eski dönemlerde Türk kültürünün bir parçası olduğu görülmektedir. Dîvânü Lugâti't-Türk'te bulunan karga ile ilgili atasözleri de bu görüşü desteklemektedir. Karganın kuvvette ve uçmakta kazı taklit ederse ayağının kırılacağı anlamına gelen "Karga kâzka ötgünse butı sınır." atasözü "Bir kimseye, haddini aşmaması için söylenir" (Ercilasun ve Akkoyunlu 2018: 116). "Karganın ihtiyarını gencini kim ayırt edebilir" anlamına gelen "Karga karı.sın kim bilir kişi ala.sın kim tapa.r." atasözü aynı şekilde insanın içini de kimsenin bilemeyeceğini anlatır (Ercilasun ve Akkoyunlu 2018: 184). "Bir karganın gelmesiyle kış gelmez" anlamındaki "Bir karga birle kış kelme.s."¹ atasözü de "bir kişinin yaptığı işlerde yavaş hareket etmesi için söylenir ki arkadaşları kendisine ulaşıp yardım etsinler" (Ercilasun ve Akkoyunlu 2018: 241). Bu örnekler ışığında kargaların toplum hayatında çok eski dönemlerden itibaren yeri olduğu açıktır.

Türk edebiyatının en kıymetli eserlerinden biri olan Dede Korkut'ta da karga yer almaktadır. Dirse Han Oğlu Boğaç Han destanında olay akışına pozitif katkı sağlamasına rağmen toplum hafızasında negatif algıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. "Meger sultanum, oğlan ol arada yıkılmış-idi. Qarğa kızgun kan görüp oğlunun üstüne konmak ister-idi. Oğlanuñ iki kelbçügezi | var-idi, qarğayı kızgunı qovar-idi kondurmaz-idi" (Ergin 2009: 88). Yaralı kahramanın (Dirse Han'ın oğlu) annesi tarafından bulunmasına vesile olmasına rağmen, kan görüp kahramanın üzerine konmak isteği ve oğlanın köpekleri tarafından kovulması karganın negatif algısını ortaya koymaktadır.

Yakutlarda yaratıklardan birisinin kutsal sayıldığı ve her kabile ile soyun da bu hayvandan türediklerine inanıldığı görülmektedir. Kutsal sayılan bu hayvanların arasında karga da bulunmaktadır (Ögel 2025a: 36). Uygurların türeyiş efsanesinde de Tanrı'nın Böğü Han'a tüm dilleri bilen üç karga gönderdiği ve önemli iş olduğunda bu kargaların hemen oraya gittikleri ve o işin sürecini ve akıbetini izleyerek sonucu Han'a bildirdikleri belirtilmiştir (Ögel 2025a: 86). Bu örnekler başlangıçta karganın pozitif algılandığının hatta Tanrı'nın elçilerinden sayıldığına göstergesidir. Ohlmarks da kargayı, şamanın en çok suretine girdiği hayvanlar arasında saymaktadır (Çoruhlu 2002: 151). Bogenbayev ve Calmırza, Türk-Moğol ve Proto-Türklerin folklor ürünlerinden; "Oryatlardaki "jangar'ı kurtaran karga"; "Mancur Kağan'ı kurtaran karga"; "Vusunların kralı Kunmo'yı kurtaran karga" örneklerini vererek karganın kutsallığına işaret eder (2014: 74-75). Kırgızların Eşimkul ve Zuura destanında *Karga gibi (küçücük) balamı, Karga gibi tek bir bala* gibi örneklerle küçük şeyleri ve yalnızlığı

betimlemek için kullanılan benzetme ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Arslan 2022: 206-207). Özbaş ise karganın ilk anlatılarda kurtarıcılık ve besleyicilik vasıflarıyla karşımıza çıkarken İslamiyet'in getirdiği yeni anlayışla birlikte süreç içerisinde kahramanı kurtaran tanrısal sayılabilecek niteliklerinden sıyrılarak günümüz folklor ürünlerinde neredeyse tamamen olumsuz olarak yansıtıldığını belirtmiştir (2010: 65). Ancak İslami gelenekte de karganın hem pozitif hem de negatif değerlendirildiği örnekler bulunmaktadır. Maide suresi 31. ayette karga, Kabil'in Habil'i öldürdükten sonra onu nasıl gömeceğini gösteren hayvan olarak karşımıza çıkmaktadır. Tatar kaynaklarında yer alan efsanelere göre 40 gün (farklı kaynaklara göre 40 yıl) boyunca Kabil, Habil'i sırtında taşımış, Allah'ın kudretiyle Kabil'in yanına bir karga uçmuş ve cesedi toprağa gömmenin gerekli olduğunu hatırlatmıştır (Urmançı 2009: 137). Burada Tanrı'nın elçisi olarak nitelendirilebileceğimiz karga, daha sonra Nuh'un ona verdiği görevi leş görüp nefesine yenildiği için yerine getirmemesiyle olumsuz algıya sahip olmuştur (Özbaş 2010: 62).

Elbette İslami gelenekte bu negatif algıyı destekleyecek başka anlatılar da mevcuttur. Örneğin, bir efsaneye göre Hz. Muhammed düşmanlarından kaçmak üzere bir mağaraya saklanmış ve onu ilk fark eden o zamanlar beyaz bir kuş olan karga olmuştur. Karga, peygamberi ele vermek isteyerek "Ğar! Ğar!" (Mağara! Mağara!) diye bağırmıştır. Ancak silahlı adamlar onu anlayamamış ve mağaranın girişine bakmadan geçip gitmiştir. Hz. Muhammed ise mağaradan çıktığında kargayı kara renge dönüştürmüş, lanetlemiş; o günden itibaren karga o hain ötüşünü tekrarlamak zorunda kalmıştır (Sax 2006: 64). Bu örnekte karga ismi genel manada kullanılmış olsa da lanetlenenin kara karga olduğu anlaşılmaktadır.

TATAR TÜRKLERİNİN MİTOLOJİK VE KÜLTÜREL ÜRÜNLERİNDE KARGA ALGISI

Tatar Milliyet Sözlüğü'nde karga, sürü hâlinde yaşayan, iri gövdeli, yırtıcı kuş olarak tanımlanmıştır. Akıllı ve arsız (altıya kadar saymayı bildiği söylenir) olarak nitelendirilen kargaların, halk folklorunda çoğunlukla bahtsızlık getiren bir kuş olarak kabul edildiği ve evin etrafında karga sesi duyulursa onu kovmaya çalıştıkları belirtilmiştir. Ancak eskiden Tatarların kuzgun, karga, turna ve leyleği kutsal kuşlar arasında saydıkları bilinmektedir (Timirgalin 2017: 95).

Karganın yazılı ve sözlü edebî ürünlerde kendine yer bulduğu görülmektedir. Edigeý destanında "Karga konmaz kara ağaca kaz kondurmak" ifadesinin bahtsızlık ve yanlış yapılan işlere işaret ettiği görülmektedir (Yarullina Yıldırım ve Yıldız 2012: 74). Başkurt masalı "Altın Elma"da karga, ölü ve diri su² getirerek genç adamı ölümden kurtarır. Doğrusu, onu bu kutsal işe mecbur bırakmışlardır (Urmançı 2009: 137). Karganın olumlu niteliklerinin masallara da yansıdığını söyleyebiliriz. Fatih Urmançı, karganın kültürel varlığının çağdaş edebiyatta da yer aldığını belirterek Abdullah Tukay ve Nekiy İsenbet'in eserlerinden örnekler vermiştir. Abdullah

Tukay'ın *Kıçkına Gine Bir Küylü Hikeye* (1906) "Küçük Ezgili Bir Hikâye" isimli satirik şiirinde karganın "Safi amca karısına yalvarıyor, bilse de bilmiyormuş gibi yapıyor. Karısının her işine büyülenir. Kara kargayı sabunla yıkar." ifadeleriyle; İsenbet'in *Hicret* (1923) isimli satirik komedisinde de "Uyanıp çıksam ki evde kazık başında karga bağıyor. Boğazına dal giresi, ne gördü de bağıyor? İyi insanın dönüşüne böyle ötmez böyle o! Bakınız, dünya karga ile doldu!" şeklinde geçtiğini ve sonuç olarak yalnızca nadiren, olumlu niteliklerle tasvir edilse de esas olarak, karganın olumsuz işler ve hoş olmayan haberleri sembolize ettiğini belirtmiştir (Urmançı 2009: 138). Burada "Küçük Ezgili Bir Hikâye" adlı eserde rengi, *Hicret* komedisinde ise ötüşü vasıtasıyla karganın olumsuz algısı yansıtmıştır. Halk arasında karganın ötüşünü duymanın iyiye alamet olmadığına dair inancın yaşadığı anlaşılmaktadır.

Mitoloji ve edebiyatta olduğu gibi Tatar Türklerinin geleneklerinde de kargaya rastlanmaktadır. Yağmur çağırma geleneğinin karga ile gerçekleştirilmesi ve doğanın uyanışını simgeleyen ilkbaharda düzenlenen geleneksel bir toyun isminin *Karga Bütkası* "Karga Lapası" olması halkın karganın ilahi gücüne inanıldığını göstermektedir. Kaynaklara göre bu geleneğin çeşitli bölgelerde farklı şekillerde adlandırılması mümkün olsa da asıl misyonu ve görevi aynıdır: Baharda ekilen ekinlerin verimli olmasını sağlamak. Tarihi ve etnografik temeller bağlamında, halkın, eski sözlerin, şarkıların, kafiyeli mizahi şiirlerin ve belirli bir düzende gerçekleştirilen ritüellerin, insanogluna gerekli bir doğrultuda, hava durumuna etki edeceğine inandığı görülmektedir (Urmançı 2009: 138). *Karga Bütkası*, "Tatar Dilinin Anlatmalı Sözlüğü"nde "Bahar sonunda çoluk çocuk genç heveskâr kıra bayıra toplanarak pişirdikleri aş, yulaf lapası" şeklinde açıklanmaktadır (Mağmutova vd. 1979: 58). Bu açıklama, Tatar boyları arasında yaygın olan gelenek toylarından birinin adı olmasıyla birlikte toyda pişirilen yiyeceğin isminin de *Karga Bütkası* olduğunu göstermektedir. Zaripova Çetin, *Karga Bütkası* toyunun Sabantuy bayramının ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtirken bütkanın isminin nedenini "Yerin yaratılışı ile ilgili efsanelerin birinde, Yaraticının kargayı bulup müjde getirme işini kargaya yüklemesiyle ilişkilendirebiliriz." ifadeleriyle açıklamıştır (2009: 19-20). Milliyet Sözlüğü'nde de *Karga Bütkası* şu şekilde açıklanmıştır: "Eskiden baharda ekin ekilirken kırdaki bütka pişirilir çocuklar "kar-kar" diye bağırlarmış. Sibir Tatarları bu bütkeyi ilkbaharda kuşlar geldiği zaman pişirirlermiş. Bütkanın çocukların yemediği kısmını çıplak bir yüzeye serpip (kargalar için) bırakırlarmış." Sözlükte *Karga Bütkası* isminin de buradan geldiği ifade edilmiştir (Timirgalin 2017: 96). Geleneğin isminin kaynağı hakkında farklı görüşler olsa da çoğunlukla eski inançların etkisiyle karganın kutsallığına inanılmasından dolayı, bu geleneğe *Karga Bütkası* isminin verildiği söylenebilir.

Fatih Urmançı'den alınan bilgilere göre *Karga Bütkası* geleneğiyle alakalı pek çok farklı metin bulunmaktadır (İ. Nadirov ve F. Bayazitova'nın eserleri). *Karga Bütkası*'nın

ne zaman kim tarafından ve nasıl gerçekleştirildiği hakkında ilk olarak İ. Nadirov şü bilgileri yazmıştır: “*Karga Bütka*sı, ritüel, oyunlar, tılsımlı söz dizimleri yardımıyla, soğuk kışın gidişini, baharın güneşli ılık günlerinin çabucak gelmesini dileyerek pişirilir ve halk tabiat güçleriyle konuşarak, tarlada, pişirilen lapayı yere serper. Bu, yer anaya saygı göstermek, kötü ruhları kovalamak için yerine getirilen bir gelenektir.” Nadirov, geleneğe karga isminin verilmesini Tatar halkında köklü bir yere sahip olan karga kültü ile açıklamaktadır. Bu görüşünü *Karga Bütka*sı geleneğinin kargaların geldiği günlerde gerçekleştirilmesiyle; başka bir deyişle kargaların beraberlerinde baharı da getirdiklerine inanılmasıyla desteklemiştir. Yağmur çağırma ihtiyacı söz konusu olduğunda, geleneğin gerçekleştirilmesinde su büyük rol oynar, her şeyden önce gelenek su olan yerde; nehir, göl kenarlarında ve son ihtimal olarak da bir kuyunun yanında gerçekleştirilir. Orada birbirine su dökmek, su iyisine kurban sunmak gibi eylemler de yapılır. F. Bayazitova’ya göre bu Mecusi gelenekleri gerçekleştirilirken İslamiyet’in etkisi de belirli bir rol oynamıştır (Urmançı 2009: 138-139). Burada suyun temizleyici gücü İslamiyet öncesi inançları, kurban sunmak ise İslamiyet etkisini işaret etmektedir. Dolayısıyla İslamiyet öncesi inançların etkisiyle oluşan bu geleneğin Tatar Türklerinin İslamiyet’e geçmesiyle İslami etkiler aldığı açıktır. Karga Bütka’sı geleneğinin İslamiyet öncesi (Mecusi/Şamanik) kökenleri ile İslami öğelerin iç içe geçtiği görülmektedir.

Tatar Mitolojisinin Ansiklopedik Sözlüğü’nde geleneğin uygulandığı bölgelere göre çeşitli farklılıklarla karşılaştığı belirtilmektedir. Sözlükte yer alan bilgilere göre, Orta İdil köylerinde bu geleneği uygularken yalnızca gençler değil eski neslin temsilcileri de katılmaktadır. “Nineler namaz kılar, dua eder”. Tahılların verimli olması için pişmiş yumurta ile oyunlar düzenlenmiştir. Nugaybek ve Kreşinlerde Karga Bütka’sının görevi ve kim için pişirildiği başka bir şekilde anlatılır. “... Sabancıya (çiftçiye), saban bütka pişirirler, sabancı da işini bitirip dönünce akrabasını, kardeşini toplayıp kim kötü durumdaysa, kimin ihtiyacı varsa onları toplayıp onlara yedirirmiş...” (Urmançı 2009: 139). Böylece bu törenin bir amacının da yoksullara yardım etmek olduğu anlaşılmaktadır.

Bahar ve yaz çok kuru ve yağmursuz olursa hasat mevsimi olan sonbahar verimli geçmeyecektir. Bu nedenle insanlar yağmur çağırma için geleneksel uygulamalar gerçekleştirmeyi gerekli görmüşlerdir. Astrahan Tatarlarında bu uygulama, Emel Bütka’sı olarak adlandırılır ve 24 Mart’ta gerçekleştirilir. Mişer Tatarları arasında yaygın olan bu geleneğin birkaç adı vardır: *Yañğır Beyremi* “Yağmur Bayramı”, *Yañğır Namazı* “Yağmur Namazı”, *Yañğır Süraw* “Yağmur Çağırma”, *Yañğır Tılegi* “Yağmur Dileği” geleneğin gerçekleştirilmesi çok farklı olmasa da dikkate değer bazı farklılıklar bulunmaktadır (Urmançı 2009: 139). Dolayısıyla kültürü yaşatmak ve kültürel devamlılığı sağlamak amacıyla günümüzde de farklı mecralarda uygulanmaya devam

eden Karga Bütkaşı geleneği, farklı bölgelerde farklı isimlerle anılsa da bu geleneğin halkın günlük hayatında önemli bir yer tuttuğu açıktır.

İlkbahar gelenek bayramı olan Karga Bütkaşı sırasında bazı efsun şiirler de söylenmektedir:

<i>Karğa eyte: Kar kar, Tuyım citti, bar, bar. Yarma kiikey alıp bar, Süt-mayınımı alıp bar, Bar, bar, bar! (Tatar Mifları 1999: 409)</i>	<i>"Karga söyler: "Kar kar, Toyum geldi, var, var, Tahıl, yumurta alıp var, Süt-tereyağını alıp var, Var, var, var!"</i>
---	--

Tatar Mifları'nda geçen "Atalarımız, kışın gelişini, sabana düşme vaktinin yaklaştığını kargaların gelişiyile ilişkilendirip kargaları kutsallaştırmışlardır." (T. M. 1999: 409) ifadesi, karganın tabiatın dönüşümüne aracılık ettiği düşüncesiyle önemli bir varlık olarak algılandığı görülmektedir. "Tatar Hıalılık İcatı"nda da insanların, güneşin kuşlar tarafından getirildiğini düşünmeleri sebebiyle kargalar gelince sevinip bayram yaptıkları ve lapa pişirerek kargalara ikramda buldukları belirtilmiştir (Minnulin vd. 2022: 77). Bu görüşler, karganın doğaüstü güçlere sahip olduğu inancına işaret etmektedir.

Tatar inançlarında karganın talihsizlik getirdiğine dair örnekler mevcuttur. Bir kişi yola çıktığında ala karga öterse yolculuğun iyi geçmeyeceğine inanıldığı gibi kavak ağacının tepesindeki yuvasından bir karga yavrusunun düşmesi de kötüye alamet sayılır (T. M. 1999: 264-297). Ayrıca bir karga eve yaklaşıp öterse bela ve ölüm diliyor diye düşünülürmüş. Bu nedenle eskiler karganın lanetini geri almaya çalışmışlar. Eve yaklaşıp ötmeye başlarsa ona *Üz başına!* "Kendi başına!" ya da *Karğışın! üziñe tüşşin!* "Kargışın sana gelsin!" bazı bölgelerde ise *Üz başına tüşşin!* "Kendi başına gelsin!" diye cevap verirmiş (T. M. 1999: 346).

Halkın hafızasını ve sosyal, kültürel kimliğini yansıtan atasözü ve deyimlerde de karga yer almaktadır. Bir yerin çok uzak olduğunu anlatmak için kullanılan [*Anda*] *Nuh karğası da uçıp citmes.* "(Oraya) Nuh kargası bile uçmaz." deyimini Nuh tufanında bir kara parçasının görünüp görünmediğini öğrenmesi için gönderilen karganın bir tepede ceset görüp onu galalayarak geri dönmeyi unutması hakkındaki efsanelerden alınmıştır (İsenbet 1989: 74). İyi bir şey beklerken kötüsü geldiğinde, kandırılma durumlarında kullanılan *Kaz urmına karğa.* "Kaz yerine karga" (İsenbet 1989: 337) deyiminden kazın kültürde tercih edilen bir hayvan olmasına karşın karganın hoş karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Çok zayıf, derisi kemiklerine yapışarak kaburgalarının araları içe batanlara (genellikle at, inek hakkında) söylenen *Kabırğa aralarına karğa üyalarlık* "Kaburga aralarına karga yuvası yapılacak derecede." (İsenbet 1989: 334); kötü bir insanın tabiatını düzeltmeye çabalamak ve boşuna çabalamak anlamında kullanan *Kara karğanı sabın bilen yuw* "Kara kargayı sabunla yıka." (İsenbet

1989: 350); açık ağız, pişmemiş olgunlaşmamış anlamında kullanılan *Ƙarğa avız* “Karga ağız.” (İsenbet 1989: 356) vb. deyimler, fiziksel özelliklerine odaklanmakla birlikte karganın toplumda olumsuz algılanmasına örnek gösterilebilir.

Tatar kültüründe kargalar hava durumunun bir işareti sayılmışlardır. *Ƙara Ƙarğalar bir uringa cıyılıp künçigışka Ƙarap tırsalar hava bızılır* “Kargalar bir yere toplanıp doğuya bakarlarsa hava bozular.”; *Ƙara Ƙarğalar yañğır yawğanda künçigışka Ƙarap tırsalar ayaz bulır* “Kara kargalar yağmur yağarken doğuya bakarlarsa ayaz olur.”; *Ƙarğalar Ƙıçkırıssa, “yañğır tılıler” diler* “Kargalar bağırsırlarsa ‘yağmur diliyorlar’ denir.”; *Ƙarğalar Ƙıçkırıp Ƙaysı yakka Ƙarasalar, şul yaktan yañğır küt* “Karga bağırıp ne tarafa bakarsa o tarafta yağmur bekle.”; *Ƙarğa tizekke tüşken, yaz tiz bulır* “Karga tezeğe inince, bahar çabuk gelir.”; *Ƙarğa cilge Ƙarşı utırıp Ƙıçkırssa, yañğır bulır* “Karga rüzgâra karşı konup bağırırsa yağmur yağar.” (İsenbet 2010: 600). Bu ifadelerden karganın hava durumu üzerinde özellikle rüzgâr ve yağmur çağırma konusunda bir etkisi olduğuna inanıldığı anlaşılmaktadır.

Tatar Türklerinde karganın “kar kar” diye bağırmasının kar isteğine benzetilmesinden ve kendisinin de burada kışın yaşamak için kalmasından dolayı *Bir Ƙarğa Ƙış yasamas* “Bir karga kış getirmez.” atasözünün söylendiği belirtilmektedir (İsenbet 2010: 395) *Yalgız Ƙarğa Ƙaçırıp Ƙar kitirmes* “Bir tek karga çağırıp kış getirmez.” atasözünde o coğrafyada kışlayan (ala) karganın ötüşünden kar çağırıyor diye şüphelenilmesi yatmaktadır. Bu atasözünün *cil kitirmes* “yel getirmez” şekli de bulunmaktadır. Burada karganın kaos ve lanet çağırıldığına inanıldığı açıkça görülmektedir. İsenbet, daha eski dönemlere gidildiğinde atasözünün *Yalgız Ƙarğa Ƙaçırıp yaw kitirmes* “Bir tek karga çağırıp düşman getirmez.” şeklinde olduğunu ve bu atasözünün eski zamanlarda beklenmeyen düşman ve savaşlar geldiğinde kullanıldığını belirtmiştir. Bu inançta, karganın uğursuzluğunun temelinde savaş dönemlerinde kargaların insan cesetleri ile beslenmesinin olduğunu belirten yazar, son yüzyılda Tataristan coğrafyasına düşman işgali bittiği için düşman çağırma düşüncesinin yavaş yavaş kaybolduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte atasözünün dilde korunma geleneğinin “yel çağırılmaz”, “kar çağırılmaz” sözlerine dönüşerek devam ettiği belirtilmiştir (2010: 62). Tatar Türklerinin atasözleri arasında *Ƙarğa kilse, Ƙar kiter* “Karga gelirse, kar gider.” (İsenbet 2010: 397) atasözünün de bulunması dikkat çekicidir. Ancak burada Tatar Türklerinde baharı müjdeleyen karganın “kara karga” olduğunu ve “ala karganın” kışın da o coğrafyada yaşadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye Türklerinde de işlek olarak kullanılan “Besle kargayı oysun gözünü” atasözüne Tatar Türkçesinde de rastlanmaktadır. *Asra Ƙarğanı küzñni uysın / Üstür Ƙarğanı küzñni uysın* “Besle kargayı gözünü oysun / Yetiştir kargayı gözünü oysun” (İsenbet 2010: 294) *Ƙarğa üstirseñ, küzñni çukır* “Karga beslersen gözünü gagalar” (İsenbet 2010: 398); *Ƙalim bilen nadan ayırması - Ƙarğa bilen bilbil ayırması* “Alim ile

cahilin farkı, karga ile bülbülün farkı." (İsenbet 2003: 43); *Karğa ile kumıssañ bürümñ tizekten kütılmas.* "Karga ile konuşursan burnun tezekten kurtulmaz." (İsenbet 2010: 294). Türkiye Türkçesindeki karşılığıyla *Kılavuzu karga olanın burnu boktan çıkmaz* gibi karganın negatif algısını destekleyen atasözlerinin yanında *Ƙara Ƙarğa ğına Ƙartaymıy / Ƙarğağa Ƙal kırmi* "Sadece kara karga yaşlanmıyor/ Kargaya ak düşmüyor" (İsenbet 2010: 395); *Akıllı Ƙarğa Ƙülmekke taş tutırıp içken* "Akıllı karga çömleği taş doldurup içmiş."³ (İsenbet 2010: 394) vb. karganın uzun ömrünü ve aklını konu alarak onun olumlu yönlerini ortaya koyan atasözleri de bulunmaktadır.

SONUÇ

Tarihi belirlenemeyen zamanlardan bu yana hayvanlar, insan hayatındaki yerini ve kıymetini korumuştur. Uçma yetileri ve gökyüzüne yakınlıkları dolayısıyla eski inançlarda kutsiyet atfedilen kuşlar da insanlık tarihinde iz bırakan hayvanlardandır. Yırtıcı kuşların kudreti, hâkimiyeti, yırtıcı olmayanların ise güzellik, sadakat ve uzun ömür gibi değerleri simgelediği bu geniş sembolizm içinde karga, dikkat çekici ve karmaşık dönüşümü yaşayan kuş türlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Karga, mitik dönemlerde tanrıyla ilişkilendirildiği için kutsal olduğuna inanılan kuşlardan biridir. Türk mitolojisinin önemli metinlerinden olan Yaratılış destanlarında, Türk Dünyasının dili ve kültürü açısından önemli bilgiler barındıran *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te ve *Dede Korkut*'ta da yer alan karga, Türk Dünyasının sosyal ve kültürel hayatında canlılığını korumaktadır. Kargalar, toplumda bahar mevsiminin müjdecisi, doğanın uyanışına aracılık eden ilahi güçler ve hatta şamanların donuna girdiği bilge ruhlar olarak saygı görmüştür. Eski inançlarında tanrının elçisi sayılan karganın kutsal sayılan hayvanlar arasında yer alması, Tatar Türklerinin yazılı ve sözlü kültür ürünleriyle birlikte geleneklerine de yansımıştır. Günümüzde sembolik de olsa uygulanan Karga Bütkaşı (Lapası) geleneğinde karganın eski inancın etkisiyle geçmişte olduğu gibi bugün de pozitif algılandığı görülmektedir. Tatar kültürünün devamlılığını gösteren bu geleneğe bereket ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Karga Bütkaşı geleneği, bu kuşun bereket ve yağmurla olan kadim bağının, toplumsal yardımlaşmayla harmanlanarak kültürel bellekte nasıl korunduğunu da açıkça ortaya koymaktadır. Geleneğe Tatar Türklerinin atasözü ve deyimleri incelendiğinde ise karganın olumlu ve olumsuz bir imge olarak kullanıldığı görülür. Bunun yanında deyimlerde boyutu, rengi vb. fiziksel özellikleri olumsuz bir imge olarak kullanılır. Hava olayları ile ilgili atasözlerinde, karganın kutsal sayıldığı inançların etkisi görülürken, fiziksel özellikleri, ötüşü gibi niteliklerine işaret eden atasözlerinde olumsuz algı yaygındır. Zekâsı ve uzun ömrü ise atasözlerinde pozitif algıyla yer almaktadır.

Karga geçmişte kurtarıcı, yol gösterici ve baharın müjdecisi dolayısıyla olumlu bir sembol olarak kullanırken leş yemesi, çeşitli toplumsal olaylardaki ve kimi İslami

efsanelerdeki rolü nedeniyle zamanla bahtsızlık, kötülük ve talihsizlik sembolü hâline gelmiş, olumsuz kullanımı yaygınlaşmıştır. Karganın anlam çeşitliliği kazanmasında eskisi kadar doğayla iç içe yaşanmamasının da etkisi olduğu açıktır. Bu çalışmadan anlaşılıyor ki Tatar toplumunda karga, doğayla olan ilişkisi, yağmur ve baharı getirmesi, zekâsı uzun ömrü gibi nitelikleriyle takdir edilen ancak rengi, ötüşü, İslami ve kültürel gelenekte kazandığı olumsuz nitelikleriyle uğursuz sayılan ikili bir karakter sergilemektedir. Karganın kültürel bir sembole dönüşürken geçirdiği evrimi ele alan bu makalenin sonucunda, mitolojiden geleneğe uzanan seyrinde bu kuşun hem kutsallığı hem de sakınılması gereken bir figürü temsil ettiği ve zengin bir kültürel miras olduğu açıkça görülmektedir.

KISALTMALAR

- AzT: Azerbaycan Türkçesi
 BşkT: Başkurt Türkçesi
 KrgT: Kırgız Türkçesi
 KzkT: Kazak Türkçesi
 ÖzbT.: Özbek Türkçesi
 T.M.: Tatar Mifları (Tatar Mifları)
 TatKT: Kazan Tatar Türkçesi
 TkmT: Türkmen Türkçesi
 TT: Türkiye Türkçesi
 vb.: ve benzeri.

KAYNAKÇA

- ALTAYLI, S. (1994). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü* (C. I). İstanbul: MEB Yayınları.
- ARSLAN, D. (2022). "Kırgız Destanlarında Benzetme unsuru Olarak Hayvanlar: Eşimkul ve Zuura Destanı Örneği" *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11 /1: 192-211.
- BEŞEN DELİCE, T. (2022). "Azerbaycan Türkçesi Söz Varlığında Hayvan Adlarına Yüklene Anlamlar" *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, 22/2: 425-466.
- BEYDİLLİ, C. (2004). *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Yurt Kitap Yayın.
- BOGENBAYEV, N., CALMIRZA, A. (2014). "Eski Türk Dünya Görüşündeki "Kut" ve "Karga" Kavramları". *Milli Folklor*, 103: 69- 79.
- JANABEKOVA, A. Red. (2011). *Qazaq Ādebiy Tiliniñ Sözdigi*. (On Bes Tomdıq 9. Tom). Almatı: JŞS RPBK "Däwir".
- ÇORUHLU, Y. (2002). *Türk Mitolojisinin Anahatları*. İstanbul: Kbalcı Yayınevi.
- DİLEK, İ. (2021). *Türk Mitoloji Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- EĖMETYANÜV, R. Ė. (2015). *Tatar Tiltiniñ İtimülügik Süzligi* (İki Tümda. I. Tüm A-L). Kazan: Meğarif - Vaqıt Neşriyatı.
- ERCİLASUN, A. B., AKKOYUNLU, Z. (2018). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş- Metin – Çeviri- Notlar- Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERGİN, M. (2009). *Dede Korkut Kitabı 1* (7. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- İSENBET, N. (1989). *Tatar Tiltiniñ Frazülügik Süzligi* (İki Tümda I. Tüm A-K). Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.

- İSENBET, N. (2003). *Tatar Halk Mekalleri*. Yar -Çallı: İdil-Yürt Neşriyatı.
- İSENBET, N. (2010). *Tatar Halk Mekalleri*. (Üç Tümda I. Tüm). Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- KYYASOWA, G., GELDİMYRADOW, A., DURDYŸEW, H. (2016). *Türkmen Diliniñ Düşündirişli Sözlüğü* (İki tomruk. I tom. A-Ž). Aşgabat: Ylym.
- MAHİMUTÜVA, L. T., MÜHEMMEDİYEV, M. G., SABİROV, K. S., HANBİKÜVA, Ş. S. Red. (1979). *Tatar Tiliñiñ Anlatmalı Sözlüğü* (Üç Tümda II. Tüm K-S). Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- MARUFÁV, 3. M. Red. (1981). *Özbek Tiliniñ İzahlı Luğati* (2. Tüm). Mâskva: Rus Tili Neşriyatı.
- MİNNULİN, K. M., SEGDETŞİN, İ. K., ZAHİDULLİNA, D. Ÿ., YAMALTDİNÜV, İ. İ. (2022). *Tatar Halk İcatı Yula Fülküri* (25 Tümda 2. Tüm). Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- ÖGEL, B. (2025a). *Türk Mitolojisi* (C. I). Ankara: Altınordu Yayınları.
- ÖGEL, B. (2025b). *Türk Mitolojisi* (C. II). Ankara: Altınordu Yayınları.
- ÖNER, M. (2015). *Kazan Tatar Türkçesi Sözlüğü* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- ÖZBAŞ, M. (2010). "Kurtarıcı Kargadan Burnu Pislikten Çıkmayan Kargaya: Türk Halk Anlatılarında Karganın Dönüşümü". *Milli Folklor*, 88: 57-65.
- ÖZŞAHİN, M. (2017). *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- SAX, B. (2006). *Toplumun Aynasında Karga*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- SEVER, M (1999). "Türk Mitolojisinde Kuşlar". *Milli Folklor*, 42: 83-88.
- URMANÇI, F. İ. (2009). *Tatar Mifölügiyesi. İntsiklöpîdik Sözlük* (3 Tümda 2. Tümde D-S). Kazan: Meğarif Neşriyatı.
- T. M.: *Tatar Mıfları (İyeler, İşanular, İrmınar, Fallar, İm-Tümnar, Sınamışlar, Yülalar)*. (1999). Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.]
- TİMİRĞALİN, A. K. (2017). *Milliyet Sözlüğü* (3 Tümda 2. Tüm Y-R). Kazan: Tatarstan Kitap Neşriyatı.
- Türkçe Sözlük* (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- USEEV, N. (t.y.). "Manas'ın Hayvanlarla İlgili Epiyetleri". 9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü. 451-435. <https://www.kulturportali.gov.tr/mrepo/eKitap/eb-Manasinhayvanlarlailegilepiyetleri/18/20.01.2026>
- YARULLİNA YILDIRIM, R., YILDIZ, Ç. (2012). "Edigey Destanında Hayvanların Fonksiyonları". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 1: 67-77.
- YILDIZ, N. (1995). *Manas Destanı (W.Radloff) ve Kırgız Kültürü ile İlgili Tespit ve Tahliller*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- YILMAZ, G. (2022). "Yurt Konulu Tatar Türkülerinde Hayvanlar". *İdil-Ural Araştırmaları Dergisi*, 4/2: 335-358.
- YUHADİN, K. K. (2011). *Kırgız Sözlüğü* (çev. Abdullah Taymas). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- ZARİPOVA ÇETİN, Ç. (2009). *Tatar Türklerinin Gelenek ve Görenekleri*. Ankara: Karadeniz Dergisi Yayınları.

AÇIKLAMALAR

¹ Tatar Türklerinin Milliyet Sözlüğü'nde, Mahmud Kâşgarî'nin Sözlüğü'nde kaydedilen "Bir kargayla kış gelmez." diye bir atasözünün kendi coğrafyaları için uygun olmadığı ve bu atasözünün güney bölgelerinde ortaya çıktığı belirtilmiştir (Timirğalin 2017: 96).

² Ölü ve diri su: Tatar halk anlatılarında bir kişiyi diriltmek için önce ölü su adı verilen suyu serperler o kişi ayılmaz ardından diri su adı verilen su serpilir ve kişi dirilir.

³ Bahçedeki çömleğin kenarına konup su içmeyi öğrenen bir karga, çok susadığı bir gün çömleğin yanına konmuş ancak su dipte kaldığı için içememiş. Sonrasında etrafındaki küçük taşları çömleğin içerisine doldurmaya başlamış ve sonunda su üste çıkmış. Böylece karga amacına ulaşmış. (İsenbet 2010: 394).

EXTENDED ABSTRACT

Throughout the ages, animals have occupied a significant and cherished place in human life. Birds—to whom ancient beliefs ascribed sacredness due to their ability to fly and their proximity to the heavens—are among those animals that have left an indelible mark on human history. Within this vast realm of symbolism—where birds of prey represent power and dominance, while non-predatory birds symbolize values such as beauty, loyalty, and longevity—the crow stands out as a species that has undergone a particularly striking and complex transformation. This study examines the perception of the crow within society, from the past to the present day, through the lens of Tatar folklore, traditions, and customs.

The crow is one of those birds believed to be sacred, largely because it was associated with the divine during mythical eras. Featured in key texts of Turkic mythology—such as the Creation Epics, the *Dîvânu Lugâti't-Türk* (which holds vital linguistic and cultural insights into the Turkic world), and the *Dede Korkut*—the crow continues to maintain a vibrant presence in the social and cultural life of the Turkic world. Within society, crows have been revered as harbingers of spring, as divine agents facilitating the reawakening of nature, and even as wise spirits whose forms shamans would assume. The status of the crow—regarded in ancient beliefs as a divine messenger and counted among sacred animals—is reflected not only in the written and oral cultural expressions of the Tatar Turks but also in their enduring traditions. In the *Karga Bütkaşı* (Crow Porridge) tradition—which, though perhaps observed today primarily for its symbolic value, remains a living practice—it is evident that the crow continues to be perceived positively, just as it was in the past, under the enduring influence of these ancient beliefs. Fertility and abundance emerge as central themes in this tradition, serving as a testament to the continuity of Tatar culture. Furthermore, the *Karga Bütkaşı* tradition clearly demonstrates how this bird's ancient association with fertility and rain has been preserved within the cultural memory, interwoven with the spirit of communal solidarity. An examination of the proverbs and idioms found within the traditions of the Tatar Turks reveals that the crow serves as both a positive and a negative image. Moreover, in idioms, its physical attributes—such as its size and color—are frequently employed to convey negative connotations. While proverbs concerning meteorological phenomena often reflect the influence of beliefs in which the crow is regarded as a sacred entity, a predominantly negative perception prevails in those proverbs that allude to its physical characteristics and vocalizations. Conversely, its intelligence and longevity are consistently portrayed with positive connotations in these proverbs.

In the past, the crow functioned as a positive symbol—perceived as a savior, a guide, and a harbinger of spring; however, over time, due to its carrion-eating habits, its role in various social contexts, and its portrayal in certain Islamic legends, it gradually evolved into a symbol of misfortune, malevolence, and ill luck, leading to the widespread adoption of negative associations. The fact that the crow has acquired such a multifaceted significance is largely attributable to the intimate coexistence of the Tatar people with the natural world. This study reveals that, within Tatar society, the crow embodies a dualistic character: it is revered for attributes such as its close relationship with nature, its role in ushering in rain and spring, its

intelligence, and its longevity; yet, it is simultaneously regarded as an ominous entity due to its coloration, its call, and the negative connotations it has acquired within both Islamic and cultural traditions. By tracing the evolutionary trajectory of the crow as it transformed into a cultural symbol, this article clearly demonstrates that—throughout its journey from mythology to tradition—this bird has come to represent both a sacred entity and a figure to be regarded with caution, thereby constituting a rich and enduring element of cultural heritage.

SORUMLU YAZAR

CORRESPONDING AUTHOR

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ GÜLŞAH YILMAZ

gulsahyilmaz4048@gmail.com

ETİK KURUL İZİNİ

ETHICS COMMITTEE APPROVAL

ÇALIŞMADA HERHANGİ BİR ETİK KURUL İZİNİNE GEREK YOKTUR.

THERE IS NO NEED FOR ANY ETHICAL COMMITTEE APPROVAL FOR THE STUDY.

DESTEKLEYEN KURUM/KURULUŞLAR

SUPPORTING-SPONSOR INSTITUTIONS OR ORGANIZATIONS

HERHANGİ BİR KURUM/KURULUŞTAN DESTEK ALINMAMIŞTIR.

NO SUPPORT WAS RECEIVED FROM ANY INSTITUTION/ORGANIZATION.

KATKI ORANI

AUTHOR CONTRIBUTION PERCENTAGE

TEK YAZAR % 100

SOLE AUTHOR

ÇIKAR ÇATIŞMASI

CONFLICT OF INTEREST

HERHANGİ BİR ÇIKAR ÇATIŞMASI BULUNMAMAKTADIR.

THERE IS NO CONFLICT OF INTEREST.

DEĞERLENDİRME

ASSESSMENT

İKİ DIŞ HAKEM / ÇİFT TARAFLI KÖRLEME

TWO EXTERNAL REFEREES / DOUBLE BLIND

BENZERLİK TARAMASI

SIMILARITY SCREENING

DERGİPARK, İNTİHAL.NET ÜZERİNDEN YAPILMIŞTIR.

THE SCREENING WAS DONE THROUGH DERGİPARK, İNTİHAL.NET.

TELİF HAKKI VE LİSANS

COPYRIGHT AND LICENSE

YAZARLAR DERGİDE YAYINLANAN

ÇALIŞMALARININ TELİF HAKKINA

SAHİPTİRLER VE ÇALIŞMALARI CC BY-NC 4.0

LİSANSI ALTINDA YAYIMLANMAKTADIR.

THE AUTHORS OWN THE COPYRIGHT OF THEIR
WORK PUBLISHED IN THE JOURNAL AND THEIR
WORK IS PUBLISHED UNDER THE CC BY-NC 4.0
LICENSE.

YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

ÇALIŞMADA YAPAY ZEKÂ
KULLANILMAMIŞTIR.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE WAS NOT USED IN
THE STUDY.